

Umírající klient a jeho blízcí

Bc. Zuzana Procházková

Mgr. Nikol Spůrová

Mgr. Jiří Krejčí

Umírání jako společenské tabu

Čeho se vlastně bojíme?

Umírání jako společenské tabu

Čeho se vlastně bojíme?

Průběhu umírání

péče na konci života

imobilita

pocit ztráty „důstojnosti“

omezené užitku pro okolí

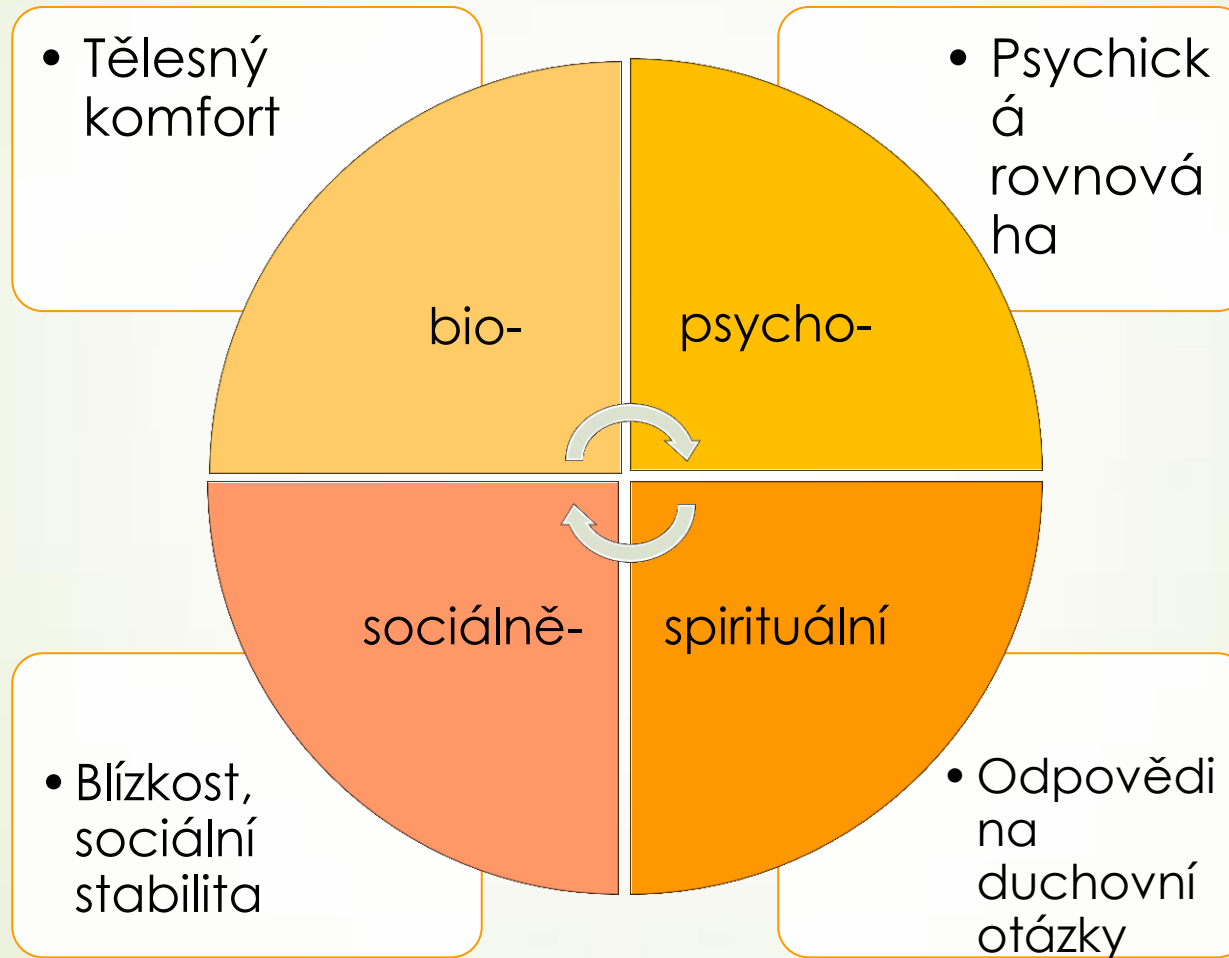
Smrti, naší konečnosti

existenciální otázka

filosoficko-spirituální téma

Holistický přístup

Umírající člověk

Reakce na základní potřeby

- ▶ Zdravotní služby

(bolest, péče o rány, jídlo a pití...)

- ▶ Sociální služby

(rodinné a sociální vazby, finance, poslední vůle...)

- ▶ Psychologické péče

(proces vyrovnání se s umíráním, tady a teď, minulost, co dál?...)

- ▶ Spirituální pomoc

(co nás přesahuje, je něco po smrti?)

Co to tedy je paliativní péče?

- Specializovaná zdravotní péče **zaměřená na pacienty s vážným onemocněním**
- **Zlepšuje kvalitu** života pacienta a jeho rodiny
- Zaměřuje se na **symptomy, cíle léčby a rozhodování**
- Multidisciplinární tým poskytuje úroveň péče navíc
- Poskytuje se souběžně s péčí kurativní

Lůžkový hospic

Služba je určena pro nemocné, u kterých byly všechny možnosti léčby vyčerpány.

- ▶ péče je poskytována pacientům přímo v budově hospice
- ▶ Multidisciplinární tým (lékař, zdr. sestra, psycholog, sociální pracovník)
- ▶ neslibuje vyléčení, ale možnou léčitelnost symptomů choroby.

(dá se zajistit péče zadarmo např.: Čerčany - Dobrý hospic)

Mobilní (domácí) hospic

Pomoc pacientům a jejich rodinám, které doma pečují o své umírající členy rodiny.

- Služba se poskytuje v domácím prostředí pacienta
- Multidisciplinární tým (lékař, zdr. sestra, psycholog, sociální pracovník)
- nastavuje optimální léčbu, poradí a pomůže také s ošetrovatelskou péčí
- nabízí radu v sociální oblasti, psychologickou i duchovní podporu
- dostupnost 24/7

(i pro naše klienty na ulici, když mají pečující osobu, např. Cesta domů)

Role terénních pracovníků v případě vážného onemocnění klienta (?)

Role terénních pracovníků v případě vážného onemocnění klienta (?)

- Zaměření se na sociální potřeby klienta (rodinné vazby, finanční situace)
- Zprostředkování hospicových služeb (lůžkový, domácí hospic, poradna pro pozůstalé)
- Mediátor mezi lékařem (zdravotním týmem v nemocnici) a klientem

**„Beru všechny drogy, které
berou mě aneb Punk's not
dead“**

Petr, 39 let

- ▶ alkohol, Subutex, pervitin, THC,...
- ▶ na ulici, squaty, stany
- ▶ komplikovaný vztah s matkou přes snahu navázat kontakt na konci života
- ▶ somatická komorbidita
- ▶ spolupráce s TP, KC a CM

2013

- časté epi záchvaty metabolické etiologie
- jednostranné třesy HK i DK, opakované poruchy řeči
- mnohokrát odeslán a asistován a vyšetřován
- opakovaně utíkal, viděl chování personálu vůči sobě
- krátkodobé pobyty v PN, pocit zbytečnosti přes závažnost stavu, revers
- substituční léčba nad jeho síly, neplnil podmínky programu
- díky úbytku peněz zvyšoval dávky alkoholu

2014

- zdravotní stav se rychle zhoršoval - opilý, bez schopnosti artikulovat, napjatý, výbušný, autoagresivní, úzkostně – vzteklý, někdy plačtivý gastrointestinální obtíže
- přání dožít se 40 narozenin, strávit zbytek života jinak
- podniká kroky k nástupu do léčby
- opakované volání RZS, záchytné stanice, detoxy

2015

- ▶ hospitalizace na JIP, delirium, jaterní selhávání
- ▶ stabilizovaný stav, nahlíží na svůj zdravotní stav
- ▶ překlad na detox, poté PN a TK (celkem 4 měsíce)
- ▶ relaps, další hospitalizace

Květen 2015 po návratu z TK

- ▶ 25 let v džungli, vztahy, nerozumí, chutě, kope si hrob
- ▶ pohybová omezení v programu
- ▶ strach sám ze sebe, agrese, existenciální krize

Květen 2015

- ▶ Větší náhled na svůj zdravotní stav
- ▶ Bolesti břicha (cholecystitida) - dobrovolně hospitalizován
- ▶ Propuštěn, bolesti břicha nadále, plánuje detox
- ▶ Dietní režim, omezení pití alkoholu
- ▶ Následující hospitalizace, revers, denní výdej substituce, snaží se nepít alkohol

Červen 2015

- nadále se zdravotní stav zhoršuje – únava, nechutenství, zimnice, žluté skléry, zešpičatělý obličej, bolesti břicha – tendence upřednostnit ÚP
- dobrovolně hospitalizován na ICDZ
- streptokoková infekce, žlučové kameny, jaterní cirhóza
- už ho to nebaví, chce zemřít

Červenec 2015

- Strach ze smrti
  - Bezvědomí, smrt
-

Pavel, 40 let

- ▶ alkohol, Subutex, pervitin, THC,...
- ▶ na ulici v maringotce (s partou lidí, je tam uznávaný, vaří jim)
- ▶ má jednoho dobrého kamaráda, který mu pomáhá (Emil)
- ▶ komplikovaný vztah s rodinou (matka, sestra, bratr)
- ▶ somatická komorbidita (hep C, BV...)
- ▶ pravidelně 1x týdně chodí na přavz k sanitce (TP Sananim)
- ▶ je v substituční léčbě v Remedisu

Únor 2017

- ▶ končí po 12 týdnech s interferonem
- ▶ odmítá pokračování léčby
- ▶ je unavený, zvrací, nejí

Březen 2017

- ▶ necítí se (a nevypadá) vůbec dobře, bolí ho kyčel, nejí, špatně spí (max 3hod za noc)
- ▶ přinesl zprávu ze sonografie, nález zvětšená játra
- ▶ konfrontace se smrtí – v jeho okolí zemřela klientka na selhání jater
- ▶ on říká, že už tu dlouho nebude a já mám o něj strach

Duben 2017

- už se mu chodí opravdu špatně, projevil zájem o francouzské hole
- když z nějakého důvodu nemůže přijít k sanitce, tak mu Emil vyzvedne věci na převaz BV

Květen 2017

- často pro materiál na převaz chodí Emil, Pavel už nemůže moc chodit
- Pavel osobně dorazí jednou
- koncem května Emil mluví o tom, že Pavel už je na tom opravdu špatně, bojí se o něj, chtěl by mu pomoc, ale neví jak
- uvažuji o tom, že začneme chodit za Pavlem do maringotky

Červen 2017 1/2

- ▶ začátkem června poprvé navštívíme Pavla v maringotce
- ▶ Pavel ještě zvládá 1x týdně navštěvovat Remedis, ale je to pro něj vyčerpávající, cesta i s asistencí Emila mu trvá 5,5 hodiny, dojít k sanitce už nezvládá
- ▶ většinu času sedí, nic ho nebaví (dříve hodně četl a psal povídky)
- ▶ skoro nejí, spí v sedě hodinu denně, má hodně oteklé nohy (doporučení, aby je aspoň občas dal nahoru)
- ▶ pije více než dřív (4,5l vína denně), snaží se omezovat, ale když to zkusí, tak na něj dopadá realita, bojí se smrti
- ▶ hospitalizaci v nemocnici odmítá, hlavně kvůli kouření
- ▶ z Armády spásy nabízejí Pavlovi pravidelný odvoz do nemocnice, auto ale budou mít k dispozici až v červenci
- ▶ začínáme se více zajímat i o Emila (29let, už nebere, hodně pije, občas THC, čeká ho soud za poškození tramvaje)

Červen 2017 2/2

- ▶ zapojujeme do péče o Pavla kolegyně z Drop-inu, Pavel souhlasí s tím, že je naučíme převazovat jeho BV
- ▶ Pavel začal pít i vodku, zapíjí ji vínem
- ▶ povídky stále nepíše, ale kouká na filmy (pořídil si tablet)
- ▶ z našich návštěv má radost, občas i zavtipkuje, zdravotně je na tom ale stejně

4. července

- ▶ kolegyně z Drop-inu si zkoušejí převazy Pavlových BV
- ▶ Pavel už bez pomoci jiných klientů nevstane, nemůže si ani dojít na záchod
- ▶ plánuje hospitalizaci na Bulovce, sanitku si chce zavolat sám
- ▶ je mu hodně špatně a je rezignovanější než dříve
- ▶ mluví o tom, že je všem na obtíž a že by bylo lepší, kdyby nebyl
- ▶ na Emilovi je vidět, že ho Pavlova rezignace hodně trápí
- ▶ bereme si na Pavla číslo abychom ho měli jak kontaktovat, kdyby byl v nemocnici

6. července

- ▶ Emil přišel k sanitce pro převazový materiál
- ▶ Pavel stále není v nemocnici, chystá se zavolat si sanitku zítra
- ▶ zajímáme se o Emilův příběh, mluví o své rodině
- ▶ Emil bydlí s Pavlem dva roky, mluví o tom, jak to není vždy jednoduché soužití, ale nechce ho opustit, má ho rád

11. července

- ▶ další návštěva v maringotce
- ▶ Pavel je na tom stále hůř a hůř: má žluté bělmo i kůži, zadýchává se i při menších pohybech v sedě, má oteklé už i ruce, na nohou se otoky zhoršily natolik, že jsme museli rozstříhat kalhoty, pije, ale vymočí jen pár kapek, dva dny nejedl, zvrací krev, bolí ho v oblasti jater
- ▶ zítra má v plánu zavolat si sanitku, nabídku že mu ji zavoláme my hned teď odmítl
- ▶ kolegyně z Drop-inu nabízejí odvoz do nemocnice jejich autem, to také odmítá
- ▶ do Remedisu na výdej substituce ho momentálně vozí autem Armáda spásy
- ▶ jsme domluveni, že si zítra zavoláme a domluvíme se, kdy ho v nemocnici ho navštívíme
- ▶ Emilovi nabízíme návštěvu sanitky, aby se mohl trochu vypovídat, je z celé situace hodně špatný

13. července

- ▶ Pavel zemřel dnes odpoledne v nemocnici na Bulovce, návštěvu už jsme bohužel nestihli
- ▶ Emil dorazil k sanitce, skleslý adekvátně situaci, v nemocnici mu nechtějí nic říct, protože není příbuzný
- ▶ snažíme se neúspěšně dovolat na Bulovku

17. července

- ▶ pár klientů přišlo k sanitce a přinesli Pavlovo parte s fotkou, prosili nás, abychom jedno vyvěsili na sanitku a druhé dali do káčka
- ▶ zařídili mu pohřeb, chystáme se tam přijít, celá situace se nás hodně dotkla
- ▶ Emil přichází k sanitce, okamžitě se objímáme a společně pláčeme, jdeme si sednout na lavičku, je to okamžik, kdy není jasné, kdo komu pomáhá, sdílíme zármutek

19. července

- ▶ jdeme s několika kolegy na pohřeb Pavla, je tam i dost klientů (cca 20 lidí dohromady)
- ▶ je to hodně emotivní a nevšední zážitek

Srpen – Říjen 2017 Emil

- ▶ Emil se odstěhoval z maringotky
- ▶ nevypadá dobře, od úmrtí Pavla hodně sešel - začal více pít, je hodně plačtivý a nešťastný
- ▶ nedorazil k soudu, kvůli rozbité tramvaji, snažíme se telefonicky zjistit jak dopadl
- ▶ má žlutě zbarvené bělmo, zvracel krev, byl na pohotovosti Dg. cirrhosis hepatis
- ▶ ptá se, co se svým zdravotním stavem má dělat, po pravdě odpovídám, že v této fázi není jiné cesty, než abstinence
- ▶ od soudu má nařízenou ústavní léčbu mluvíme o tom, že by tím zabil dvě mouchy jednou ranou: játra by si odpočinula a splnil by trest
- ▶ nabízíme asistenci do léčebny, odmítá, dojde si tam sám, od té doby jsem ho neviděla...

Jak se cítíme my?

- ▶ Naštvaní na klienta a na sebe
- ▶ Bezmoc, lítost, smutek
- ▶ Naděje
- ▶ Touha udělat ještě něco
- ▶ Pocit vyčerpání – investovaná energie a k čemu?
- ▶ ???

Co nám pomáhá?

- Společné sdílení – intervize, supervize
- Nebýt na to sám, spolupráce s týmem/kolegou
- Vzdělávání
- Dovolit průchod emocím
- Rituály
- Zvědomění, že jsme průvodci a nejsme odpovědní za život druhých
- Vidět příběh klienta jako celek, autentičnost při práci
- Pochválit se za dobrou práci – př. nezemřel na ulici

Nezodpovězené otázky

- Máme zájem absolvovat vzdělávací kurzy na téma doprovázení umírajícího (jsou dostupné i online např. <http://vitaltalk.org/resources/quick-guides/>)?
- Přenechat klienta v péči jinému zařízení?
- Máme klienta v této fázi opustit? Je doprovázení ke smrti naše role?
- Jak opečovat sebe?
- Mohou být našim klientem i rodinní příslušníci klienta?
- Kolik klientů umírá? Prosím vyplňte google tabulku https://docs.google.com/spreadsheets/d/10seRr2egRUP74xOBT6uVgQQRxxJRUCNia7yIUxk_vrY/edit#gid=0
- **Můžeme dělat něco více?**

Děkujeme za pozornost